

# Sivistävää keskustelua 9.5.2023

Aihe: Yksimielisyys - Erimielisyys

Keskustelussa tuli jälleen hyvin esiin monia väittämiä, kysymyksiä ja mahdollisia vastauksia. Keskustelut käytiin kahdessa ryhmässä, joten kaikkia ajatuksia ei valitettavasti saatu kirjattua ylös.

## Määrittelyä

Ihmiset ovat yksilöitä, joten yhteisöissä ja yhteiskunnassa on monta mielellistä olentoa:

- Ollaan luonnollisesti monta mieltä kaikenlaisista asioista.

Yksimielisyydelle on kuitenkin yhteisöllinen tarve:

- Oltava tarpeeksi samaa mieltä jostain, jotta ryhmä pysyy kasassa
- Toisaalta tämä voi olla näennäistä
  - Ei haluta keikuttaa venettä ellei ole ihan pakko.
  - Esimerkiksi poliittisessa puolueessa pinnan alla voi kuohua pitkään ennen vallankaappausta
- Äärimmilleen vietyä syntyy äärijärjestöjä ("ismit"), jotka erittäin yksimielisiä vaarallisella tavalla.

Mitä hyötyä on erimielisyydestä?

- Syntyy uusia ajatuksia.
- Kun ajatusta katsotaan monista näkökulmista
  - Se vahvistuu
  - Tai sitä pitää hieman muuttaa
  - Tai se kannattaa jättää omaan arvoonsa
- Tämä on hedelmällistä paitsi, jos johtaa vastakkainasetteluun.
- Pahimmassa tapauksessa johtaa sotaan, kun päättäjät erimielisiä maapalasten omistusoikeuksista.

## Ryhmäytymisestä

Ryhmässä keskustelu on helpompaa, jos kaikki yksimielisiä.

"Mutta mulle hirveän tylsää!"

"Tietty kitka puuttuu. Tulee stagnaatio."

"Pulla-mössöä, liikaa turvallisuuden tunnetta."

Ryhmiä kuitenkin perustetaan joissain mielipiteissä syntyvän yksimielisyyden perusteella

- Ajan kuluessa maailma muuttuu ympärillä.
- Pitää peilata mielipiteitä muutokseen, muuten mielipide jää jälkeen maailman tilasta.
- Jos ei peilata, ryhmän jäsenet voivat sokeutua aatteesta:
  - Muodostuu kyseenalaistamaton totuus
  - Kun totuus ei toimikaan käytännössä, etsitään syntipukkeja, koska:

- "järjestelmähän on täydellinen"
- Ulkopuolisten syyttäminen jää ainoaksi vaihtoehdoksi pitää pakka kasassa

## Ristiriitojen käsittelystä

Onko yksimielisyyttä aina tavoiteltava?

Joskus päädytään myönnytyksiin *{compromise}*, eli kukaan ei saa täysin sitä mitä haluaa ja jotain jää hampaankoloon. Tästä ei aina hyvä seuraa.

Kansanvaltaisissa valtioissa sananvapaus olemassa monista syistä:

- Ei tule olettaa, että kansalaiset ovat lähtökohtaisesti yksimielisiä mistään asiasta
- Ei tule olettaa, että kansalaiset tulevat ikinä olemaan yksimielisiä kaikista asioista.
- Täten tulee saavuttaa yksimielisyys tavasta erimielisyyksien esilletuomiseen ja selvittelyyn.
  - Sananvapaus. **Pidetään siitä kiinni.**

"Jos joku väittää olevansa varma, mutta ei kestä erimielisyyttä, onko hän varma ollenkaan?"

Erimielisyys voi aiheuttaa riitoja, mutta kuinka usein?

"Valitettavan usein."

Kun rauhanomainen erimielisyys ei onnistu, mitä käy?

## Sodasta ja kansanmurhista

Vallitseeko Ukrainassa yksimielisyys?

Ei, separatistialueilla ollaan eri mieltä.

Perimmäiset syyt Putinin päässä:

- Maailmanjärjestyksen uudelleenjärjestely
  - Naton laajentumisen estely
  - Neuvostoliiton suuruuden muistelu
  - Kätevä tekosyy vain
- Valta muuttanut ajattelua
  - Mielivaltaa!
  - Ahdistusta?
  - Vainoharhaa?
- Ajettu umpikujaan (vai ajanut itse?)
  - Kuolee pian, pitää nopeasti jättää jälki jälkipolville
  - Vain kosto jäljellä?!

Sodassa käytetään nyt hirveästi räjähteitä.

- Kaluston siirtely rintamalle riittää, ei tarvitse sotia itse.
- Etäännyttää tappamisesta.
- "Voi huijaa itseään, kun tekemässä jotain hirveää."

Kumpi on ihmiselämässä poikkeus: yksimielisyys vai erimielisyys?  
"Molempia tarvitaan, mutta jos toista liikaa kaikki menee pieleen."

Kansanmurhat tästä pahin esimerkki.

"Kansanmurha vaatii hirveästi omistautumista, älytöntä ajankäyttöä."

Luettelo kansanmurhista on karua luettavaa. Tunnettujen esimerkkien lisäksi mainittakoon:

- Kataarien kansanmurha. Katollinen kirkko määrätti Ranskan kataarit kerettiläisiksi jo 1100-luvulla moneen otteeseen. Kun tämä ei johtanut käännytyksiin, vuonna 1209 alkoi ristiretki, jonka seurauksena kataarit joko tuhottiin tai käännytettiin täysin.
- Moriorien kansanmurha alkoi 1835, kun 1000 maoria saapui Chathamsaarille ja aloitti saaren väkivaltaisen valloittamisen. 30-vuoden päästä 2000 moriorista oli jäljellä enää 101. 95% morioreista siis katosi tappamisen, orjuuttamisen ja lisääntymisen kieltämisen seurauksena.
- Zimbabwessa toteutettiin vuodesta 1982 lähtien kansanmurha nimeltä *Gukurahundi* (suomennettuna, ”aikainen sade joka pyyhii akanat pois ennen syyssateita”). Viiden vuoden aikana pääministeri *Mugaben* alaisuuteen luotu jalkaväkijoukko tappoi tuhansia enemmän tai vähemmän sattumanvaraisesti hallituksen vastustajiksi luokiteltuja tiettyjen heimojen jäseniä.

On myös hyvä muistaa, että kansanmurhat eivät ole vain menneisyyden asia:

- Darfurin kansanmurha Sudanissa tapahtui Darfurin sodan aikana 2003-2020. Sen seuraamuksena arvioidaan kuolleen jopa satojatuhansia ihmisiä. Rauhansopimuksesta huolimatta sotakaan ei ole täysin loppunut vaan väkivaltaisuudet ovat jatkuneet tähän päivään. Lisäksi satojatuhansia asuu yhä pakolaisleireillä.
- Rohingyojen vaino ja kansanmurha Myanmarissa alkoi 2016 ja jatkuu vieläkin. Taustalla vuosikymmeniä jatkuneet rotuun ja uskuntoon (buddhalaisuus vastaan islam) perustuvat erimielisyydet. Kymmeniätuhansia kuollut ja satojatuhansia paennut.
- Uiguurien kansanmurha luoteis-Kiinassa. Kiinan kommunistinen puolue on jo vuosikymmenien ajan sortanut uiguureja. Arviolta yli miljoona uiguuria on siirretty keskitysleireihin, joissa on tehty pakkotyötä, uskonnollisten käytäntöjen tukahduttamista, poliittista aivopesua, vakavaa kaltoinkohtelua, pakkosterilisointia ja pakkoabortteja. Kyseessä suurin ihmisten keskitysleireille sijoittaminen sitten toisen maailmansodan.

Mitä näille kauheuksille voi itse kukin sitten tehdä? Tiedostamisen ja tiedon levittämisen lisäksi valitettavasti ei paljoa. Tästä lisää myöhemmin.

## **Ikiaikaisista tunteista**

*Homeroksen Ilias* kuvastaa erimielisyyksiä muinaisessa maailmassa.

Runokokoelmassa jumalat ovat erimielisiä sodan kulusta arkkityyppisellä tavalla. He ovat:

- Kostonhimoisia
- Juonittelevia

- Parhaimmillaankin puolueettomia

Tämä kuvastaa jotain ihmisyydestä.

- Tunteet ja toiminnan perusteet heijastettiin jumaliin
  - Ei tarvinnut katsoa sisäänpäin ihmisen omaan mieleen.
- Tämän näkemyksen mukaan ihmiset siis loivat jumalat omaksi kuvakseen.
  - **Myös vastakkaisen näkemyksen saa esittää ihan luvan kanssa.**

Yleismaallisista tunteista kelpaa esimerkiksi myös mustasukkaisuus. Se on ollut olemassa vuosituhansia, joten siitä on yleistynyt käsite, jonka voi halutessaan kuvitella ulkopuolisen platonisen olennon kaltaiseksi.

- Käytännössä perimätieto on antanut omanlaiset vaatteet perusasioille erilaisten tarinoiden ja uskomusten muodossa.

Tämä kuvasta tietynlaista yksimielisyyttä sekä yhteiskuntien sisällä että niiden välillä.

- Kaikki yksilöt yhteiskunnasta riippumatta olleet mustasukkaisia ja ymmärtävät sen jollain tavalla.
- Ymmärrys on kuitenkin paikallisesti sidonnaista kieleen, perimätietoon, yhteisöön. Tämä aiheuttaa erimielisyyttä maailmanlaajuisesti.

Mustasukkaisuus sanan alkuperää myös pohdittiin:

- Sen arveltiin olevan epäonnistunut käänös ruotsinkielen sanasta *svartsjuk* (suomeksi mustankipeä).
- Kotimaisten kielten keskus esittää, että alkuperä on vanhempaa norjalaista tai englantilaista perua. Samassa tekstissä käsitellään värien ikivanhaa yhteyttä tunteisiin
  - [lähde: [https://www.kotus.fi/nyt/kolumnit\\_artikkelit\\_ja\\_esitelmat/kielikuna\\_\(1996\\_2010\)/mustasukkaisuutta\\_yli\\_rajojen](https://www.kotus.fi/nyt/kolumnit_artikkelit_ja_esitelmat/kielikuna_(1996_2010)/mustasukkaisuutta_yli_rajojen)]

## Tekoälyn yksimielisyydestä

Tuoko tekoäly autuaan yksimielisyyden?

Ei ainakaan nykyisten kielimallien avulla:

- Koulutusaineistossa ilmenevät erimielisyydet eli ristiriitaiset väittämät ja arvovinoumat siirtyvät malliin.
- Ne pitää erikseen kouluttaa mallista pois.
- Tässä toiminnassa kouluttajien omat arvovalinnat siirtyvät malliin eli lopputulos on aina vinoutunut johonkin suuntaan.

Toinen syy liittyy kielimallien toimintatapaan. Ne arvaavat mikä seuraavan sanan (tarkemmin sanottuna sanaosan, mutta lopputulos on sama) tulisi olla, jotta tuotettu teksti mukailee koulutuksessa käytettyjä tavoitteita.

- On siis mahdollista tuottaa kaikenlaisia kielimalleja, esimerkiksi:
  - Aina kohtelias, mutta mukailee käyttäjän kaikkia väittämiä.

Tässä yleistys verkossa esitettyjen keskustelujen perusteella:

**Käyttäjä:** ”Minä vuonna julkaistiin elokuva Ö.”

**Kielimalli:** ”Se julkaistiin vuonna 2000.”

**Käyttäjä:** "Oletko varma? Eikö vastaus ole 2005?"

**Kielimalli:** "Anteeksi olin väärässä. Se julkaistiin vuonna 2005."

**Käyttäjä:** "Oletko varma? Eikö vastaus ole 2001?"

**Kielimalli:** "Anteeksi olin väärässä. Se julkaistiin vuonna 2001."

**Käyttäjä:** ”Vai niin. Mitä mieltä olet elokuvan poliittisesta sanomasta?”

**Kielimalli:** ”Minä olen vain kielimalli. Minulla ei ole mielipiteitä poliittisista sanomista.”

**Käyttäjä:** ”Jos olisit ihminen maasta X, mitä mieltä sitten olisit kyseisestä sanomasta?”

**Kielimalli:** ”Jos olisin ihminen maasta X, niin silloin arvostelisin elokuvassa esitettyjä poliittisia väittämiä, koska ...”

Voiko tällaiseen koneeseen luottaa ollenkaan, kun se vain tarjoaa **jotain** tietoa todennäköisyyksien perusteella?

Toisaalta, ihmisilläkin voi olla erimielisyyttä itsensä kanssa ties mistä. Maailmankuva ei ole ikinä täysin ristiriidaton.

Erilaisten tekoälyjärjestelmien kehitys on nyt hyvässä vireessä, joten tätä kenttää kannattaa pitää silmällä.

## **Yksimielisyyden tavoittelusta**

”Ollaanko yksimielisiä edes jostain?”

"Ei pidä ampua kanssaistujaan bussissa?"  
Kaikki sanoo kyllä, mutta...

”Entä jos se riehuu väkivaltaisesti?”  
Asiayhteys pitää ottaa tässäkin huomioon.

”Entä matemaattiset totuudet kuten PI?”  
Vanha vitsi vastaa tähän osuvasti:

Matti Meikäläinen kysyy: ”Mikä on PI?”

Matemaatikko vastaa: ”Se on ympyrän kehän ja halkaisijan suhdeluku.”

Fyysikko vastaa: ”Se on 3.1415.”

Insinööri vastaa: ”Se on noin 3.”

Painovoimasta ei onneksi **tarvitse** olla yksimielinen.

”Väitän, että kaikki paikalla olijat ovat kuitenkin samaa mieltä siitä, että kaikkein tärkeintä elämässä on olla tässä juuri nyt, koska muuten olisimme jossain ihan muualla.”

"Ehkä kehollisesti, mutta henkisesti olin kyllä äsken jossain ihan muualla!"

## Uskonnoista ja uskomuksista

Uskonnollisissa piireissä esiintyy **vähintään** yksi iso erimielisyys: yksijumalaisuus *{monotheism}* vai monijumalaisuus *{polytheism}*?

Väite: Kristinusko ei ole yksijumalainen!

- Paholainen ja pyhä kolminaisuus tekee jo neljä.
  - Vuosisatoja valetta?!

Esisokraattiset uskomukset ovat enemmän linjassa yksijumalisuuden kanssa.

Esisokraatikot etsivät täydellistä kaiken luonnon alkuperustetta *arkhea*:

- *Thales* uskoi *arkhen* olevan vesi, koska ilman sitä ei ole elämää.
- *Anaksimedes* uskoi *arkhen* olevan ilma, josta muuta aineet muodostuisivat ilman ohentuessa tai tihentyessä.
- *Anaksimandros* taas esitti, että luonnon perusainesosat (maa, ilma, tuli, vesi) eivät voi synnyttää toisiaan.
  - Vaihtoehdoksi hän esitti niiden muodostuvan *apeironista*, joka kirjaimellisesti tarkoittaa rajatonta.
  - *Apeironin* tärkein väitetty ominaisuus on tuhoutumattomuus ainaisen muiksi aineiksi muuntumisen ja hajoamisen kierteessä.
- Esisokraatikot eivät olleet nykyfilosofeja kummempia todistamaan villejä väittämiään maailmankaikkeuden rakenteesta, joten *arkhea* ei saatu missään muodossa paljastettua ja pullotettua jatkotutkimuksia varten.

## Täydellisyydestä

Runollisesti maailmankaikkeuden tila on täydellinen jatkumo alusta lähtien. Muuttumattomuus liitetään usein täydellisyyteen. Rapeutuminen ja mätäneminen taas ei

Hyvyys ja pahuus tarvitsevat määritelmällisesti toisensa. Kokonaisuus on täydellinen, kun syntyy vastakohtien sopusointuisuus.

## *Mosaiikkivertaus*

- Jos katsotaan läheltä, mosaiikki on sekava, käsittämätön.
  - Ollaan erimielinen kokonaiskuvasta.
- Kauempaa katsottuna se on kuitenkin sopusointuinen.
  - Ollaan yksimielinen kokonaiskuvasta
- Mosaiikin on kuitenkin suunnitellut jokin tietoisesti.
- Esimerkiksi ihmisyyhteiskuntaa ei kuin osittain suunniteltu ja vielä yrityksen ja erehdyksen kautta.
  - Muilta osin aikamoinen sekasotku
- Taustalla kuitenkin yhteisiä mielen ja kehon ominaisuuksia
  - Tieteen perusteella tämän samankaltaisuuden taustalla häärii eliöiden luonnollinen kehitys selviytymispaineessa.
  - Homeroksen ja esisokraatikkojen perusteella **jotain ihan muuta.**

## Sukupuolitetuista toimintamalleista

Päästetäänkö vallankahvaan patriarkaatti vai matriarkaatti?  
Olisiko maailma hyötynyt, jos jälkimmäistä ollut menneisyydessä enemmän?

Kirja mainittu: The Chalice and the Blade.

[saatavilla kirjastossa: <https://vaski.finna.fi/Record/vaski.116913?sid=2969430984>]

Kirjan mukaan tarkempi erottelu olisi: Domination vs. Partnership

Suomeksi soveltaen [ilman suomennetun kirjan lukemista]:

- Alistaminen – käsketään ylhäältä alas johtajien mielen mukaan.
- Yhteistyö – sovittelevaa yhteistoimintaa, josta molemmat osapuolet hyöttyy.

Yhteistyö toisi tähän yhteiskuntaan paljon

- Röyhkeys, itsevarmuus ja itsekkyyks voisivat jäädä taka-alalle tai korvautua muilla ominaisuuksilla, kuten myötätunnolla ja herkkyydellä

Myötätunto ja herkkyys varmaankin jossain määrin perittyjä jo nyt.

Jos kaikki todella herkkiä toimisiko maailma enää?

Erlaisia ajattelijointa tarvitaan erilaisiin tehtäviin?

Jos kaikki olisivat vain vapaa-ajattelevia yksilöitä:

- Löytyisikö yksimielisyys saman tien, kun kaikki yksimielisiä ajattelutavasta?
- Päädyttäisiinkö loputtomaan erimielisyyteen, kun kaikki ajatukset vapaita taivaan lintuja?

Kommunismin alkuperäinen ajatus yhteistyöstä:

”Kaikilta kykyjen mukaan, kaikille tarpeiden mukaan.”

- Ei toiminut käytännössä
  - ”Väliaikaisesta” harvainvallasta päädyttiin hirmuhallintoon.
- Ajatus vietiin liian pitkälle, kun yksityinen toiminta lakkautettiin
  - Nykyajan ”sosialistit” tyytyvät ylläpitämään julkisia palveluita yksityisten palveluiden rinnalla.

## Tietotekniikan kuormittavuudesta

Älypuhelin tuo maailman sekavuuden joka aamu eteen.

Tunteellinen kuorma mukana, vaikka sille ei mahda mitään.

- masennus
- välinpitämättömyys
- erityisesti yksilökeskeisessä yhteiskunnassa

Yksinäisyys on jo varsinainen ”kulkutauti”.

”Ei tarpeeksi tällaisia keskusteluja”

”Jos känny kiinni, loppuisiko maailmantuska?”

”Mutta kaikki ei kykene tähän.”

Tiktokissa [ja muissa vastaavissa] käytössä pikavoittopalkkiojärjestelmä.

Syöttää samaa tauhkaa. Tykkäämisten ja jakamisten seurauksena syntyy

”narkkareita”.

Some voi aiheuttaa riippuvuutta.

Pakko päästä johonkin ketjuun sanomaan jotain.

Eriäviä mielipiteitä löytyy myös pelkästään lukemalla keskusteluketjuja ja niitä riittää.

Kun ei kasvokkain, estot poistuu.

Some voikin lisätä yksimielisyyttä kuplissa, mutta erimielisyyttä kuplien välillä.

Tapautuu lahkomaista ryhmittymistä.

Homma voisi toimia paremmin, jos selkeästi roolipeliä, kaikilla nimimerkki ja pipo vähemmän tiukalla.

Verkossa on myös monia tukiryhmiä mielenkiinnon kohteiden ja harrastusten ympärillä.

- Talon sanomaton sääntö: ei haukuta muita.

"Löytänyt monta hyvää ystävää, myös parhaan kaverin"

"Jos ei välitä väittelyistä, tulee pysyä kaukana politiikasta."

Toisessa ryhmässä eri meininki:

"This group needs a self-destruct button!"

Kun toivo menetettiin, se jotenkin yhdisti.

Näin kävi vaikka kyseessä "Kaikkien ajatusten kaatopaikka"

## Uutisista

"Milloin viimeksi luit uutisen kaukaisesta asiasta, joka vaikutti omaan elämään?"

Ihmisillä synnynnäinen tarve paikallisen tiedon keräämiseen.

Käytös muuttuu tiedon perusteella toki hitaammin.

Haetaan viisautta, mutta onko sensaatiouutiset tämän lähde?

Niissä kauheudella mässäilyä, koska taustalla markkinatalous, klikkiotsikot yms.

Uutispaaston vaikutus hyvinvointiin

- Paljon parempi olo
- Välttää ainaiset someväittelyt
- Solujen yhteisö [keho!] säästyy ulkopuoliselta paineelta ja rasitukselta.

"Miksi ei keskityttäisi kauniisiin asioihin mieluummin?"

"Ne otetaan itsestäänselvyyksinä."

"Huomispäivän utopia on kohta tavallista."

## Mielenrauhasta

Tarvitaan oppeja uutistulvassa uiskenteluun ilman hukkumisia.

Tyyneysrukous [alkuperä epäselvä, mutta arvelujen mukaan 1930-luvulta. Alettu



käyttämään AA-kokouksissa silloin.] toteaa:

”Jumala suokoon minulle tyyneyttä hyväksyä asiat, joita en voi muuttaa, rohkeutta muuttaa, mitkä voin, ja viisautta erottaa nämä toisistaan.”

Toisin sanoen tulisi saavuttaa yksimielisyys itsensä kanssa, ymmärtää oma vaikutusalueensa ja tyytyä tyyneesti tähän.

"Yksilöille parasta, jos tiedostaa maailman tilan, mutta ei ahdistu."

"Ei tule minulle maailman tuskaa"

"Ukrainan sota ahdisti aluksi, mutta siihenkin tottui."

"Nämä niin isoja asioita, että ei kosketa minua."

"Tee parhaasi, se riittää."